

ERDÉLYI GAZDA

MEGJELENIK MINDEN HÓ 1-ÉN ÉS 15-ÉN. AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET. HIVATALOS KÖZLÖNYE. SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL. ELŐFIZETÉSI ÁR EZ ÉVRE 50 KORONA. AZ „E. G. E.” AGRÁR SZAKOSZTÁLYÁNAK TAGJAI INGYEN KAPJÁK. KOLÓZSVÁR, ATTILA-UTCZA 10. SZÁM.

Erdély és Románia birtokmegoszlása.

A földbirtok megoszlása úgy a magángazdaság, mint a közigazdaság szempontjából egyike a legérdekesebb és legfontosabb kérdéseknek. Nagy jelentőségére való tekintettel azt kellene hinnünk, hogy e téren a legtisztább felfogás s a legnagyobb adathalmaz áll a kutató rendelkezésére. Pedig éppen az ellenkezővel találkozunk. A birtokmegoszlást ugyanis több körülmény nagy mértékben befolyásolja: a történeti fejlődés, a talajviszonyok, a gazdálkodás módja, az öröklési szokások s a törpe birtok képződését előmozdító városi élet. Mindezen tényezők befolyása mellett azonban ma már elég megbízható adatokkal rendelkezünk arra nézve, hogy az egyes birtokkategóriák magángazdasági és közigazdasági jelentőségére helyes következtetéseket vonhassunk le. A földbirtok nagysága, terjedelme tudvalevőleg igen tág határok között ingadozik, de azért a legtöbb állam mezőgazdasági üzemsziszlikájában három fő kategóriát különböztetünk meg, u. m. kis-, közép- és nagybirtokot.

A földbirtok megoszlásához minden nemzet életében a legkülönbözőbb szempontok fűződnek. Ugyanis a földbirtoknak vannak állampolitikai, társadalmi, közigazdasági és magángazdasági oldalai. Ezen nagy feladataira való tekintettel az újabb időben nagy érdeklődés indult meg az egyes birtokkategóriák szerepe és jövedelmességére iránt. A birtokkategóriák összehasonlításánál azonban nem a birtoknagyság, hanem az *üzem nagyság* az alap, vagyis az a gazdaság, mely kezelés és vezetés szempontjából egy önálló technikai egységet képez. Míg *földbirtok* alatt a közfelfogás szerint az a terület értendő, amely valakinek a rendelkezése, hatalma alatt áll. A gyakorlati életben azután a kis- és középbirtok fogalma összeesik a megfelelő üzem fogalmával. A nagybirtok ellenben több nagy üzemre, de több kis üzemre is szétszitható. Megbízhatóbb adatok híján mégis a mezőgazdasági üzemekre vonatkozó adatokat szokták összehasonlítani az egyes államok birtokmegoszlási kérdésének a vizsgálatánál. Az egyes államok üzemsziszlikai adataiból sok érdekes kérdésre kaphatunk feleletet, azonban mi itt csak arra a főkérdésre akarunk tárgyilagossan választ nyerni, hogy hol van nagyobb szüksége egy radikális földosztásnak Erdélyben vagy Romániában.

Mindenekelőtt lássuk Erdély birtokmegoszlását s beszéljenek a számok:

Erdély birtokmegoszlása.

A gazdaságok nagysága	A gazdaságok száma		A gazdaságok területe	
	Összesen	százalékban	Összesen k. holdakban	százalékban
0—5 k. holdig, törpegazdaság	217639	46.80	412031	6.68
5—100 k. holdig, kis gazdaság	243867	52.44	3751326	61.17
100—1000 k. holdig, közepgazdaság	3162	0.68	860960	13.85
1000 k. holdon felül, nagygazdaság	372	0.08	1125398	18.30
Összesen	465040	100.00	6149715	100.00

Forrás: Magyarország mezőgazdasági statisztikája I. kötet 120. oldal és III. rész 22. oldal. 1900.

Románia birtokmegoszlása.

A gazdaságok nagysága	A gazdaságok száma		A gazdaságok területe	
	Összesen	százalékban	hektárakban	k. holdakban
0—5 k. hold = 0—3 hektár, törpegazdaság	423401	43.90	673212	1144461
5—85 k. hold = 3—50 hektár, kis gazdaság	533856	55.20	3176386	5399856
85—850 k. hold = 50—500 hektár, közepgazdaság	5719	0.67	983232	1671494
850 k. holdon = 500 hektáron felül	2071	0.23	2993966	5089742
Összesen	965047	100.00	7826796	13305553

Forrás: Dr. M. Serban: Rumániens Agrarverhältnisse. 9. oldal. 1914. (Dr. M. Serban jelenleg a kolozsvári román gazdasági akadémia igazgatója.)

Mielőtt az összehasonlítást a két terület között megtennők, meg kell jegyeznünk, hogy Erdély adatai 1900-ból származnak, a Romániáé 1907-ből. Azonkívül az erdélyi birtokszisztika a *tulajdonjog* alapján tünteti fel a gazdaságokat, míg a romániai nem mutatja ki a gazdaságokat a tulajdonjog szerint, hanem az *üzemek nagysága* szerint. Továbbá Erdélyben a birtokfelvétel katasztrális holdakban, míg Romániában hektárokban történt, így a két mértékegység különbözősége folytán a megfelelő gazdasági egységeknek a pontos átszámítása lehetetlen. De mégis nem követünk el nagy hibát, ha Románia birtokmegoszlásánál a kisüzem 15 holddal kevesebb,

mint az erdélyi s a közép és nagyüzem pedig 150 holddal kevesebb.

Ha most Erdély és Románia birtokmegoszlását összehasonlítjuk, akkor az alábbi következtetésekre jutunk. A törpe gazdaságok számánál Románia 3%-al kevesebbel van képviselve, míg a területtől 2%-al többet foglal el, mint Erdély törpebirtokossága. De tekintve azt, hogy Erdélyben a törpebirtok nagyobb részt a mellékfoglalkozást űző városi elemek kezében van s intenzívebben van művelve, mint Romániában, ez a kis területi különbség a gyakorlati életben nem nagy jelentőségű. A kis gazdaságok megoszlásánál azonban már igen lényeges különbségeket találunk, amint arra az E. G. E. memorandumja is rámutatott. Erdélyben ugyanis, a gazdaságok számából 52% esik a kis gazdaságokra, míg a mezőgazdaságilag hasznosítható területtől 61%. Romániában ellenben a gazdaságok összes számából 55% esik a kis üzemekre, de a területtől csak 40% jut ezen birtokkategóriának. Itt tehát az erdélyi birtokmegoszlás 21%-kal kedvezőbb arányt tüntet fel, amit még lényegesen befolyásol az a körülmény, hogy Erdélyben ugyanezen birtokkategóriára átlagban 16 k. hold esik, addig Romániában csak 10 k. hold. A középüzemi gazdaságok arányára vonatkozólag, csak azt jegyezzük meg, hogy habár mindkét területen kicsiny a középüzem földje, de még itt is Romániáé a rosszabb.

A legnagyobb aránytalanságot, a legigazságtalanabb birtokmegoszlást azonban a romániai nagybirtok kategóriáknál találunk. Erdélyben ugyanis a nagybirtok 0.08%-át képviseli a gazdaságoknak s a területtől csak 18%-ot foglal el, amiből azonban, mint a memorandumhoz csatolt statisztikai táblázat is mutatja, csak 10% a mezőgazdaságilag művelhető rész, a többi pedig erdő, nádas és nem termő terület. Romániában ellenben a gazdasági üzemekből 0.23%-ot foglal el a nagygazdaság, a területtől pedig 38%-ot. Ha most nem az üzemek száma szerint, hanem az igazi román nagybirtokosságot a tulajdon szerint vesszük vizsgálat alá, akkor azt látjuk, hogy 1563 bojár¹ kezében egyesül Románia mezőgazdasági területének kerekén 40%-a, ami legélénkebben megmagyarázza a múlt évtizedekben előfordult parasztlázadásokat, valamint az ottan tervezett, mostani földreform miatt előforduló elégedetlenségeket. Ezek után nyugodt lelkiismerettel mondhatjuk, hogy a megnevezett rendeletörvénnyel ránk oktroyált földreform keresztülvitelére Románia egészségtelen birtokmegoszlása inkább megfelelő, míg Erdély birtokmegoszlását az E. G. E. memorandumában lefektetett méltányos és igazságos alapelvek mellett tartjuk kielégítően megoldhatónak.

Dr. Szekeres Endre.

¹ Lásd erre vonatkozólag s az adatok hitelességéről. C. Maltezanu: Die neueren Agrarreformen in Rumänien 1914.

Ébredjünk!

Ébredjünk új munkára! Ezt jelenti az „Erdélyi Gazda” augusztus 1-én megjelent új száma és annak további számai azt jelentik, hogy új élet indult meg az E. G. E. kebelében. Midőn hosszú szünet után újra megnyílnak az „Erdélyi Gazda” hasábjai a szakirodalmi működés előtt, nemcsak az új munkaerők kezdtek meg az élelenebb, munkásabb és altruisztikus munkát, hanem ezzel egyúttal új munkára ébresztik fel annak régi munkatársait is. Beállítunk tehát mi is, régi munkatársak.

Ma, midőn minden átalakult és semmi sem maradt meg régi keretében, a mezőgazdasági üzemben is új munkát kell kezdeni és mindenkinek hatványozott mértékben kell ki-vennie a részét az új munkából.

Az országok újraalakulásával új fellendülés tapasztalható a termelés minden mezején, első sorban az ipar terén. Új iparágak keletkeznek, gyárak alakulnak nyakra-főre, mert most minden ország a maga kebelében igyekszik összes szükségleteit kielégíteni. Minden ország féltékenyen őrködik valutája fölött, a behozatalt a legszűkebb határok közé akarja szorítani és a kivittet lehetőleg emelni igyekszik. Ezért a mezőgazdaság terén is fel kell karolni olyan üzemágakat is, amelyeket azelőtt elhanyagoltunk volt. Azelőtt a külföldi piacok versenye mellett sok növénytermesztése nem járt jövedelemmel, de ma, midőn a behozatalt elzárták, hiány állt elő sok mezőgazdasági és ipari termékben, ez-ze tehát megnyílik a hazai termés előtt a leg-
tágabb tér. Csak hozzá kell fogni az új munkához!

Új munkát kell kezdenünk azért is, mert ma az a jelszó, hogy minél több kisbirtok létesüljön. Tehát ezenül kisebb területen többet és jobbat kell termelni, mint eddig. Ez pedig változatosabb termelést, intenzivebb gazdálkodást, éberebb utánalátást és több munkát jelent, végül pedig azt is jelenti, hogy dolgozzál te magad is!

Midőn tehát új munkára akarjuk gazdátársainkat ébreszteni, első sorban arra akarom gazdátársaink figyelmét felhívni, hogy a kisbirtokos gazdálkodása szempontjából nagyon fontos a gyógynövények termesztése, mert a gyógynövénytermesztés a kisgazda kezében busásan jövedelmez, míg a nagy uradalom ezzel a termelési ággal csak nehezen tud megbirkózni. A kisgazda tudja legjobban a gyógynövénytermesztés kivánalmait kielégíteni. Különösen fontos ez a kérdés ma azért is, mert nagy a gyógyszerhiány. Ma minden ország igyekszik a saját erejéből a szükséges gyógyszereket előállítani, ma a vámsorompó miatt a gyógyszer-áru sem járhat sem ki, sem be és minden ország csak afölött rendelkezik, amit maga tud előállítani. Azért tehát gyógyszereket előállító gyávakat kell alapítani, gyógyszereket kell ide haza készíteni és gyógynövényeket kell ide haza termeszteni. Ami azelőtt a nagy világv verseny miatt nem jövedelmezett, ma nagyon jól jövedelmezhet.

A gyógynövénytermesztéssel továbbá olyan területeket lehet intenzivebb módon kihasználni, amelyek eddig keveset jövedelmeztek, ezzel tehát a „többtermelés” elvének is hódolhatunk. De kiválóan fontosnak találom a gyógynövények felkarolását a méhészet szempontjából. Ma a méhészet is igen fontos jövedelmi forrása a tárnak és ennek további fejlesztése éppen a birtokos szempontjából nagyon fontos. —

Hogy pedig a méhészetet továbbfejlesztéssük, ahhoz szükséges a mézelő növények mesterséges szaporítása is.

A kisbirtokos szempontjából nagyon ajánlatos a méhészetnek és a gyógynövény termesztésnek együttes felkarolása. A mezőgazdaságnak ezt a két mellékes ágazatát nagyon jól össze lehet egyeztetni, mert a termesztésre ajánlatos gyógynövények legnagyobb része egyúttal igen jó mézelő növény is. Ha felkaroljuk a gyógynövények termesztését, bőségesen gondoskodunk a méhek legelőjéről is. Azért ültessünk minél több olyan növényt a méhes környékére, a melyek jó mézelők és a mellett mint orvosi vagy ipari növények is értékesíthetők. Ilyen pedig bőven akad.

Vannak köztök egy nyáriak is és vannak évelők is. Előbbieket minden évben magról vetjük és ezek évről évre más-más helyen termelendők, ellenben az évelőket egyszer elvetve több éven keresztül meghagyjuk ugyanazon a helyen. Az egy nyáriakkal nincs több dolog, mint a vetés és az aratás, termesztésük tehát nem ad több munkát, mint a gabonafélék termesztése. Termesztésük tehát olcsó. Ilyen a *koriandrum*, meg a *mustár*. Mind a kettőnek a virága legelőt ad a méheknek és a magja a mellett igen keresett cikk a kereskedelemben.

Az évelő jó mézelő gyógynövények közül említendő a különböző *zsályafélék* (*Salvia*) és a *mályvafélék* (*Althaea* fajok) továbbá a *méhfüh*, a *levendula*, az *izsop*, a *ruta*, a *démutka* és több más. Ezek egyszer elültetve akár tíz évig is megmaradhatnak ugyanazon a helyen és más munkát nem kívánnak, mint hogy minden nyáron egyszer-kétszer megkapáljuk őket. Ha ezeket ügyesen össze válogatjuk hosszasan tartó méhlegelőt állíthatunk össze méheink számára, mert az említett növények nem virágoznak egyszerre. Míg az egyik korán virágzik, addig a másik később nyílik. Pl. a mályvafélék akkor virágoznak javában, mikor a mustárt és koriandert már érletten learattuk és a levendula is már megérlette a magját. Méhészeti szempontból igen figyelemre méltónak tartom az *izsopot* (*Hyssopus officinalis*), a melyet a méhészeknek jobban kellene felkarolniok, mert nagyon sokáig nyílik és igen kedvelt virága a méheknek. Mikor virágai nyílnak kora reggeltől késő estig járják a virágait a méhek. Azután egyszer elültetve akár tíz évig is kitart és megterem mindenféle talajon, a sovány és száraz talajon is. A sovány termékenyen hegyoldalak betelepítésére igen alkalmas növény az izsop. Általa az ilyen hasznavehetetlen lejtőket némileg értékesíthetjük. Azon felül pedig ha elvirágozott, akkor a leveleit a gyógynövényárúknál értékesíthetjük, mert az izsop, mint *herba hyssopii* kivált a külföldön keresett cikk. Csak egy ellensége van az izsopnak, melyet távol kell tőle tartani, és ez az *aranka*, mégpedig nem a herefőjtő, hanem az európai aranka a *Cuscuta europaea*. Ez nagyon elhatalmasodhatik rajta.

Ugyanolyan helyen termelhető a *ruta* (*Ruta graveolens*) is, a mely szintén jó mézelő növény és drog gyanánt értékesíthető. Izsop és ruta magot, valamint kiültetni való palántát, jó erős fiatal növényeket, továbbá méhfűsarjakat a kolozsvári gazdasági akadémia kísérleti gyógynövénytelepe már most is eladhat az érdeklődő gazdáknak. A szives olvasó forduljon oda. Egyéb magvakat pedig az ősz folyamán fognak kiadhatni. Adhatunk továbbá gyógynövényül nem szolgáló jó mézelő növényeket is,

miut a milyen a selyem növény az *Asclepias syriaca*, az *évelő csombor* — *Satureja montana* stb. Mindezek elsőrendű kiűző mézelő növények.

Dr. Péter Béla,

Az E. G. E. a bukaresti kormánytól.

Mezőgazdasági ügyünk és gazdaközön-ségünk sérelmeinek orvosoltatása céljából választmányunk és elnökségünk elhatározta, hogy a bukaresti kormányhoz fordul. E lépésre főleg ama megfontolás vezette, nehogy azt mond-hassák nekünk, hogy néma gyermeknek az anyja sem érti szavát.

Br. Jósika Gábor elnök és Dr. Gr. Bethlen György alelnök jártak el az E. G. E. képvisel-letében Bukarestben. Augusztus 20-án a minisz-terelnökségen átadták az agrárreform kérdésé-
ben készített emlékiratot, melyet lapunk 3-ik számában teljes egészében leközölt és a kolozs-
vári E. G. E. székháza helyiségeknek rekvirálás
alóli mentesítése tárgyában készült beadványt. (Ugyanis székházunk elrekviráltott, úgy hogy két zugban működik az E. G. E., az agrár
szakosztály, az Erdélyi Gazda szerkesztősége
és kiadóhivatala.) A verescu kormányelnök távol-
létében az államtitkár megígérte, hogy elrefe-
rálja az ügyeket a kormány elnököknek.

Garoflid agrárreformügyi miniszternek aug. 18-án adták át az E. G. E.-nek az agrár-
reform kérdésében készült előbb említett, vala-
mint a Kisküküllőmegyei gazdasági egyesületnek
a kényszerbérletek kérdésében szerkesztett em-
lékiratát. A miniszter kijelentette, hogy azokat
gondosan át fogja tanulmányozni és az azokban
foglaltakat megfontolás tárgyává fogja tenni. A
törvényhozás e kérdéssel az őszi ülészekben
fog foglalkozni.

A rövid megbeszélés tárgyai főleg a kisajá-
tításmentes birtokmaximum pontos megállapi-
tása, a kisajátítási ár méltányos megszabása, az
eddiggi rendeletek nem szabatos, elasztikus volta
és ez eljárás rendjén elkövetett számtalan sére-
lem voltak. A miniszter kilátásba helyezte, hogy
szeptember hó folyamán Kolozvárra fog jönni
és ott e kérdésben az E. G. E.-vel keresni
fogja az érintkezést.

Cudabu földművelésügyi miniszternek aug.
18-án átadták a kolozsvári gazdasági akadé-
mián a magyar nyelvű oktatás fenntartása, az
algyógyi E. M. K. E. földműves iskola elvétele
tárgyában készült emlékiratokat és a Szolnok-
doboka vármegyei gazdasági egyesület vagyonának
elvétele tárgyában készült panaszt. Utóbbi az
ellen emel szót, hogy a társadalmi uton alakí-
tott gazdasági egyesület vagyonát a prefektus
felsőbb utasítás nélkül átvette. Ezekben az
ügyekben régebben már a kormányzótanácsnál
és az egységesítő bizottságnál is történtek
lépések, de teljesen eredménytelenül.

A miniszter kijelentette, hogy a kérdéseket
nem ismervén, érdemi választ nem adhat, de
az ügyek megvizsgálása után igyekezni fog
méltányos döntéseket hozni.

Ezektől bizunk abban, hogy a gondosan és
kellő bizonyítékokkal felszerelve elkészített iratok
kellő méltánylásra fognak találni és hogy annak
eredményét mihamar tapasztalni is fogjuk.

n. gy.

Az őszi vetések előtt.

A gazdák egy régi közmondása: „a jó buza két nyarat kell érjen” Hogy ez mennyire a tapasztalatokon szűrődött le, misem bizonyítja jobban, mint az idejüzi búzatermés. Mindazok a búzaöldek, melyek a múlt év őszi október hava után lettek elvetve, tehát két nyarat nem érthettek, feltűnő kevés és szorultszemű termésel fizettek. Bizonyítására ennek, hivatkozhatunk a gazdasági egyetemen tett szóbeli közlésekre, melyek szerint nem egy helyen $1\frac{1}{2}$ – $2\frac{1}{2}$ q. volt a kat. holdankénti szemtermés 70%-os minőségi sullyal. Ezen a szomorú tapasztalatokon okulva, megragadjuk az alkalmat arra, hogy most, amidőn az őszi vetési időszak küszöbére léptünk, felhívjuk a gazdák figyelmét a korai vetés megejtésére, mely az erdélyi részekben már Szent István napja (aug. 20.) után az első esővel beindítható. S így az augusztus végén, szeptember elején megejtett búzavetés beesik abba a közbe, mely két nyarat mutat fel. Ez a sietség különösen is indokolható azal, hogy Erdély klímája ősszel a legtöbbször száraz jellegű. Igen gyakori eset, hogy augusztus végén a vetés beindítására alkalmas kiadós esőt kapunk, s azután nem borul többé be az ég október végéig, november elejéig, mint ez a legközelebbi múlt őszi, s ez előtt is igen gyakran megtörtént. — Az ily korai vetéstől a gazdák azzal az ellenvetéssel szoktak húzódozni, hogy szárba indul az ilyen korai vetés s télen kipusztul. Az olvasottabbja pedig azzal is okadatulja, hogy a korai vetést megtámadja a hesszeni légy. Sem egyikről, sem a másiktól Erdélyben nem kell tartani. Nem indulhat szárba a korai vetés, ez a buza természetében és abban a körülményben rejlik, hogy olyan az őszi száraz jellegénél fogva, hogy nincsen is megadva az alkalmat arra, hogy szárba induljon, ha talán egyik-másik évben arra hajlandóságot is mutatna. A hesszeni legyet pedig távoltartja már szeptember elején beállani szokott lehülése a levegőnek, mely kisasszony napján (szeptember 8.) útra kelti a fecskét és a golyát.

Amikor a korai vetés szükségét hangoztatjuk, egyben arra intjük a gazdákat, nehogy a korai vetésnek abba a hibájába essenek, hogy elhírtelenkedjék azt és száraz földbe szórják fel a magot. A korai vetésnek ugyanis az a leggyakoribb hibája, hogy nem várják be a talajnak azt az átázási fokát, mely az őszi vetések elengedhetetlen feltétele és az első felszint megáztató esőre elkezdik a vetést. Az ilyent nevezük félszárazba vetésnek. Ennek azután az a soha el nem maradó következménye, hogy ritkásan kel, mivel a kevés nedvesség szárára serkentette a magot, de annak további életfolyamára nem bír elég bőséggel, s így annak elkelését idézte elő. Erre vall a gazdáknak az a találó kifejezése, hogy „megkölösödött a mag”.

Az idén éppen a termés szorultszeműségénél fogva további figyelmeztetése a gazdasági egyetemen az, hogy vetés előtt tegyen a gazda csiráztatási próbát, mivel annak a búzának, melynek hektoliter sulya 70 kg., a legkedvezőbb esetben is csak 50%-a csiraképes. Ennélfogva tehát nemcsak az a károsodás éri a gazdát, hogy kétszer annyi vetőmagot kell használnia, hanem az is, hogy hiányos lesz az őszi vetése, s így már az ősszel megadja az alkalmat az elgyomosodásra.

Fel kell hívunk a figyelmet az idejüzi vetésnél a csávázásra is, mivel a szorult szemű buza gyöngébb növénynek ad életet, mely, mint

ilyen, nehezebben veszi fel a harcot a parazitákkal, azoknak hamar áldozatul esik, ha nem gyámolítja a gazda támogató keze.

G. J.

Kényszerbérlet és földbirtokreform szemle.

Lapunk legutóbbi száma közölte a kényszerhasznóbér összegek hivatalból való beszedéséről szóló utasításokat. Ideje volt már a rendelkezéseket megtenni, mivel e téren is a legnagyobb fokú rendezetlenséggel találkoztunk. Már a kényszerbérbeadási határozatok sem rendezték pontosan e kérdést. Nem követtek egységes elvet, hanem majd mindennütt más és más az erre vonatkozó rendelkezés. Főleg a fizetési határidő nem volt egységes, sok helyt ez meg sem állapított, a behajás módja pedig egyáltalán nem érintett.

Igy történt, hogy a neveléses „bérösszegek” sok esetben nem fizetettek le, sőt vannak tavalyi hátralékok is.

Midőn e hivatalos utasításokat gazdátársaink figyelmébe ajánljuk, még csupán azt jegyezzük meg, hogy oly esetekben, midőn a kényszerbérlet határozat felebezés alatt állván, még nem jogerős, tekintettel arra, hogy a községbeliek az ez évi termést már legnagyobb részében betakarították, azt javasolhatnók, hogy a kényszerhasznóbér összeg felvétele nyugtázásánál a „jogfenntartással” kifejezés irassék a nyugtába.

A kényszerbérletek tárgyában, kiadott új rendeletet szintén lapunk legutóbbi száma közölte. Kíváncsian várjuk, vajjon e rendelet végrehajtása a jövőre nézve orvosolni fogja-e, meg fogja-e szüntetni azt a számtalan sérelmet, melyet a folyó évben a gazdaközönség elszenvedett?

A múltira nézve ugyanis úgy áll a dolog, hogy e rendelet megpecsételi az eddigi sérelmeket, azáltal, hogy hivatkozva arra, hogy amúgy is időbelileg meghaladó dolgokkal áll szemben, a függő ügyeket ugyanazokhoz a fórumokhoz küldi vissza, melyek elsőfokon, helytelenül és szabálytalanul jártak el. Hogy a jövőre nézve a felebezési jog miként rendeztetik, az nem tűnik ki tisztán a rendeletből. A „kényszerbérleti bizottság” megszüntetetik, egyébként azonban a lapunk 1. számában közölt 20393/A—1920. sz. rendelet nem módosítottatik. Mindenesetre pontos szabályozást igényelne a felebezés kérdése.

Az ez évi tapasztalatok után, midőn annyi szabálytalanság történt a kényszerbérlet eljárások rendjén, lehetetlenség, hogy még az „eső után köpenyeg” felebezési jogtól is megfosztassék a gazdaközönség.

Az Erdélyi Gazda fordítás 4. §-ához az Agrár Komité kolozsvári osztályának szóbeli, megszorító magyarázatát közli jegyzetben. A rendelet „iskolák”-ról szól, a jegyzet szerint „gazdasági iskolák” értendők. Szerintünk kétségtelenül, egyedül az eredeti szöveg lehet az irányadó, azt módosítani csak az azt kibocsátó miniszter illetékes.

Kiemeljük itten az agrárreform rendelet-törvények 4. cikkét, amely szerint a 200 kat. holdon aluli kisajátításhoz e cikkben jelzett feltételekkel agrárbizottság engedélye szükséges, tehát azt a megyei bizottság nem határozhatja el, mert hatáskörén kívül esik, ez tehát a kényszerbérlet eljárásra is érvényes rendelkezés.

Megemlítjük, hogy az agrárreform igényjogosultjainak összeírása Erdélyszerte folyamatban van. Az erre vonatkozó utasításokat az Erdélyi Gazda 1. száma közölte. Ujból, és nyomatékosan felhívjuk gazdátársainkat arra, hogy eme, az egész kisajátításra döntő fontosságú műveletet kísérjék figyelemmel és a kimutatásokat nézzék át, azon célból, hogy az azokba netalán illetéktelenül felvett, igényjogosultsággal nem bírók törlesztését szorgalmazhassák.

n. gy.

Ujabb feladatok.

Irta: Jakab László.

A második kérdést a mai állategészségügyi viszonyok teszik aktuálisnak.

Az erdélyi gazdák immár huszadik éve ismerik a rendszeres állategészségügyi szolgálatot minden vonatkozásában. Tisztában vannak annak céljával és eszközeivel, tudják, hogy mit és miként lehet az állategészségügyi szolgálat útján elérni, ha az szakszerűen van szervezve és a szervezet működése megfelelően van ellenőrizve.

E tekintetben tehát nálunk kifejtett igényei vannak a gazdáknak, amiből engedni csak keveset lehet a nélkül, hogy az állatállományban fekvő nagy tőke kockázatra ne lenne. Milliók forognak itt kockán, melyeknek megsemmisülése elsősorban ugyan az egyes gazdákat sújtja, végeredményében pedig közgazdasági veszedelmet jelent.

Erdélyben az állategészségügyi viszonyok rendezése egyike a legfontosabb közgazdasági feladatoknak s ennek keresztülvitele kiváló képzettségű, komoly és minden tekintetben kipróbált jellemű szakember utmutatása és közvetlen felügyelete mellett volna lehetséges.

Az 1900. évi XVII-ik magyar törvény alapján megszervezett állategészségügyi szakszolgálat a törvényt megelőző viszonyokhoz mérten nagy haladást jelentett és az ügy további fejlesztésére megadta az alapot, de a viszonyok megváltozása miatt erre már nem kerülhetett sor. Annyi azonban mégis történt, hogy a törvény alkalmazása rendjén felmerült hiányok a közreműködött szakemberek fegyelmettsége, kötelesség tudása, képzettsége és az ellenőrzés megbízhatósága útján nagyobb részt áthidalattak.

Az ország állategészségügyi viszonyai tehát a hiányosnak bizonyult törvény dacára is javultak, ami azt bizonyítja, hogy az eredmény nem a törvény holt betűiből, hanem annak a viszonyokhoz mért szakszerű megbízható és egyöntetű alkalmazásából eredt. Hogy lehet-e a mai viszonyok között ilyen szakszolgálatot várni: azt nem tudom, de hogy Erdélyben az állati járványos betegségek szokatlan arányban szétterjedtek és igen nagy károsodást okoznak, azt nem csak a gazdák, hanem a városok fogyasztó közönsége is súlyosan érzi.

A hús és húskezelmények, a tej és tejtermékek, valamint a baromfi és a tojás hiánya is erre a tarthatatlan állapotra vezethető vissza, melyek részben a nagymérvű elhullások, részben pedig a járványok nyomában járó forgalmi korlátozások következményei. Ezeket az okokat kell elhárítani, hogy az okozat megszűnjék. Első sorban arra gondolunk, hogy olyan állategészségügyi szolgálatra volna szükség, a mely képes lenne a gazdák tetemes veszteségére is okot mezo-

Ébredjünk!

Ébredjünk új munkára! Ezt jelenti az „Erdélyi Gazda” augusztus 1-én megjelent új száma és annak további számai azt jelentik, hogy új élet indult meg az E. G. E. kebelében. Midőn hosszú szünet után újra megnyílnak az „Erdélyi Gazda” hasábjai a szakirodalmi működés előtt, nemcsak az új munkások kezdtek meg az elevenebb, munkásabb és altruisztikus munkát, hanem ezzel egyúttal új munkára ébresztik fel annak régi munkatársait is. Beállítunk tehát mi is, régi munkatársak.

Ma, midőn minden átalakult és semmi sem maradt meg régi keretében, a mezőgazdasági tüzemben is új munkát kell kezdeni és mindenkinek hatványozott mértékben kell kivennie a részét az új munkából.

Az országok újraalakulásával új fellendülés tapasztalható a termelés minden mezéjén, első sorban az ipar terén. Új iparágak keletkeznek, gyárak alakulnak nyakra-főre, mert most minden ország a maga kebelében igyekszik összes szükségleteit kielégíteni. Minden ország féltékenyen őrködik valutája fölött, a behozatalt a legszűkebb határok közé akarja szorítani és a kivittelt lehetőleg emelni igyekszik. Ezért a mezőgazdaság terén is fel kell karolni olyan üzemágakat is, amelyeket azelőtt elhanyagoltunk volt. Azelőtt a külföldi piacok versenye mellett sok növény termesztése nem járt jövedelemmel, de ma, midőn a behozatalt elzárták, hiány állt elő sok mezőgazdasági és ipari termékben, ezzel tehát megnyílik a hazai termés előtt a legtágabb tér. Csak hozzá kell fogni az új munkához!

Új munkát kell kezdenünk azért is, mert ma az a jelszó, hogy minél több kisbirtok létesüljön. Tehát ezentúl kisebb területen többet és jobbat kell termelni, mint eddig. Ez pedig változatosabb termelést, intenzivebb gazdálkodást, éberebb utárlatást és több munkát jelent, végül pedig azt is jelenti, hogy dolgozzál te magad is!

Midőn tehát új munkára akarjuk gazdátársainkat ébreszteni, első sorban arra akarom gazdátársaink figyelmét felhívni, hogy a kisbirtokos gazdálkodása szempontjából nagyon fontos a gyógynövények termesztése, mert a gyógynövénytermesztés a kisgazda kezében busásan jövedelmez, míg a nagy uradalom ezzel a termelési ággal csak nehezen tud megbirkózni. A kisgazda tudja legjobban a gyógynövénytermesztés kívánalmait kielégíteni. Különösen fontos ez a kérdés ma azért is, mert nagy a gyógyszerhiány. Ma minden ország igyekszik a saját erejéből a szükséges gyógyszereket előállítani, ma a vámsorompó miatt a gyógyszer-áru sem járhat sem ki, sem be és minden ország csak afölött rendelkezik, amit maga tud előállítani. Azért tehát gyógyszereket előállító gyárakat kell alapítani, gyógyszereket kell ide haza készíteni és gyógynövényeket kell ide haza termeszteni. Ami azelőtt a nagy világverseny miatt nem jövedelmezett, ma nagyon jól jövedelmezhet.

A gyógynövénytermesztéssel továbbá olyan területeket lehet intenzivebb módon kihasználni, amelyek eddig keveset jövedelmeztek, ezzel tehát a „többtermelés” elvének is hódolhatunk. De kiválóan fontosnak találom a gyógynövények felkarolását a méhészet szempontjából. Ma a méhészet is igen fontos jövedelmi forrása a társaságunknak és ennek további fejlesztése éppen a kisbirtokos szempontjából nagyon fontos. —

Hogy pedig a méhészetet továbbfejlesztéssük, ahhoz szükséges a mézelő növények mesterséges szaporítása is.

A kisbirtokos szempontjából nagyon ajánlatos a méhészetnek és a gyógynövény termesztésnek együttes felkarolása. A mezőgazdaságnak ezt a két mellékes ágazatát nagyon jól össze lehet egyeztetni, mert a természetre ajánlatos gyógynövények legnagyobb része egyúttal igen jó mézelő növény is. Ha felkaroljuk a gyógynövények termesztését, bőségesen gondoskodunk a méhek legelőjéről is. Azért ültessünk minél több olyan növényt a méhes környékére, a melyek jó mézelők és a mellett mint orvosi vagy ipari növények is értékesíthetők. Ilyen pedig bőven akad.

Vannak köztük egy nyáriak is és vannak évelők is. Előbbieket minden évben magról vetjük és ezek évről évre más-más helyen termelendők, ellenben az évelőket egyszer elvetve több éven keresztül meghagyjuk ugyanazon a helyen. Az egynyáriakkal nincs több dolog, mint a vetés és az aratás, termesztésük tehát nem ad több munkát, mint a gabonafélék termesztése. Termesztésük tehát olcsó. Ilyen a *koriandrum*, meg a *mustár*. Mind a kettőnek a virága legelőt ad a méheknek és a magja a mellett igen keresett cikk a kereskedelemben.

Az évelő jó mézelő gyógynövények közül említendő a különböző *szálfélék* (*Salvia*) és a *mályvafélék* (*Althaea* fajok) továbbá a *méhfüh*, a *levendula*, az *izsop*, a *ruta*, a *démutka* és több más. Ezek egyszer elültetve akár tíz évig is megmaradhatnak ugyanazon a helyen és más munkát nem kívánnak, mint hogy minden nyáron egyszer-kétszer megkapáljuk őket. Ha ezeket ügyesen össze válogatjuk hosszasan tartó méhlegelőt állíthatunk össze méheink számára, mert az említett növények nem virágoznak egyszerre. Míg az egyik korán virágozik, addig a másik később nyílik. Pl. a mályvafélék akkor virágoznak javában, mikor a mustárt és koriandert már érletten learattuk és a levendula is már megérlelte a magját. Méhészeti szempontból igen figyelemre méltónak tartom az *izsopot* (*Hyssopus officinalis*), a melyet a méhészeknek jobban kellene felkarolniok, mert nagyon sokáig nyílik és igen kedvelt virága a méheknek. Mikor virágai nyílnak kora reggeltől késő estig járják a virágait a méhek. Azután egyszer elültetve akár tíz évig is kitart és megterem mindenféle talajon, a sovány és száraz talajon is. A sovány termékelletlen hegyoldalak betelepítésére igen alkalmas növény az izsóp. Általa az ilyen hasznavehetetlen lejtőket némileg értékesíthetjük. Azon felül pedig ha elvirágozott, akkor a leveleit a gyógynövényárusoknál értékesíthetjük, mert az izsóp, mint *herba hyssopii* kivált a külföldön keresett cikk. Csak egy ellensége van az izsópnak, melyet távol kell tőle tartani, és ez az *aranka*, mégpedig nem a herefőjtő, hanem az európai aranka a *Cuscuta europea*. Ez nagyon elhatalmasodhatik rajta.

Ugyanolyan helyen termelhető a *ruta* (*Ruta graveolens*) is, a mely szintén jó mézelő növény és drog gyanánt értékesíthető. Izsóp és ruta magot, valamint kiültetni való palántát, jó erős fiatal növényeket, továbbá méhfűsarjakat a kolozsvári gazdasági akadémia kísérleti gyógynövénytelepe már most is eladhat az érdeklődő gazdáknak. A szives olvasó forduljon oda. Egyéb magvakat pedig az ősz folyamán fognak kiadhatni. Adhatunk továbbá gyógynövényül nem szolgáló jó mézelő növényeket is,

miut a milyen a selyem növény az *Asclepias syriaca*, az *évelő csombor* — *Sauureja montana* stb. Mindezek elsőrendű kiinduló mézelő növények.

Dr. Péter Béla,

Az E. G. E. a bukaresti kormánynál.

Mezőgazdasági ügyünk és gazdaközönységünk sérelmeinek orvosoltatása céljából választmányunk és elnökségünk elhatározta, hogy a bukaresti kormányhoz fordul. E lépésre főleg ama megfontolás vezette, nehogy azt mondassák nekünk, hogy néma gyermeknek az anyja sem érti szavát.

Br. Jósika Gábor elnök és Dr. Gr. Bethlen György alelnök jártak el az E. G. E. képviselőiben Bukarestben. Augusztus 20-án a miniszterelnökségen átadták az agrárreform kérdésében készített emlékiratot, melyet lapunk 3-ik számában teljes egészében leközölt és a kolozsvári E. G. E. székháza helyiségeknek rekvirálás alóli mentesítése tárgyában készült beadványt. (Ugyanis székházunk elrekviráltatott, úgy hogy két zugban működik az E. G. E., az agrár szakosztály, az Erdélyi Gazda szerkesztősége és kiadóhivatala.) Averescu kormányelnök távollétében az államtitkár megígérte, hogy elfelejtálja az ügyeket a kormány elnöknek.

Garoflid agrárreformügyi miniszternek aug. 18-án adták át az E. G. E.-nek az agrárreform kérdésében készült előbb említett, valamint a Kisküküllőmegyei gazdasági egyletnek a kényszerbérletek kérdésében szerkesztett emlékiratát. A miniszter kijelentette, hogy azokat gondosan át fogja tanulmányozni és az azokban foglaltakat megfontolás tárgyává fogja tenni. A törvényhozás e kérdéssel az őszi ülészakban fog foglalkozni.

A rövid megbeszélés tárgyai főleg a kisajátításmentes birtokmaximum pontos megállapítása, a kisajátítási ár méltányos megszabása, az eddigi rendeletek nem szabatos, elasztikus volta és ez eljárás rendjén elkövetett számtalan sérelem voltak. A miniszter kilátásba helyezte, hogy szeptember hó folyamán Kolozsvárra fog jönni és ott e kérdésben az E. G. E.-vel keresni fogja az érintkezést.

Cudalbu földművelésügyi miniszternek aug. 18-án átadták a kolozsvári gazdasági akadémián a magyar nyelvű oktatás fenntartása, az algyógyi E. M. K. E. földműves iskola elvétele tárgyában készült emlékiratokat és a Szolnokdoboka vármegyei gazdasági egylet vagyonának elvétele tárgyában készült panaszt. Utóbbi az ellen emel szót, hogy a társadalmi uton alakított gazdasági egylet vagyonát a prefektus felsőbb utasítás nélkül átvette. Ezekben az ügyekben régebben már a kormányzótanácsnál és az egységesítő bizottságnál is történtek lépések, de teljesen eredménytelenül.

A miniszter kijelentette, hogy a kérdéseket nem ismervén, érdemi választ nem adhat, de az ügyek megvizsgálása után igyekezni fog méltányos döntéseket hozni.

Ezek után bizunk abban, hogy a gondosan és kellő bizonyítékokkal felszerelve elkészített iratok kellő méltánylásra fognak találni és hogy annak eredményét mihamar tapasztalni is fogjuk.

n. gy.

Az őszi vetések előtt.

A gazdák egy régi közmondása: „a jó buza két nyarat kell érjen” Hogy ez mennyire a tapasztalatokon szűrődött le, misem bizonyítja jobban, mint az idei búzatermés. Mindazok a búzaföldök, melyek a múlt év őszen október hava után lettek elvetve, tehát két nyarat nem érhetnek, feltűnő kevés és szorullszemű termésel fizettek. Bizonyítására ennek, hivatkozhatunk a gazdasági egyletnél tett szóbeli közlésekre, melyek szerint nem egy helyen $1\frac{1}{2}$ — $2\frac{1}{2}$ q. volt a kat. holdankénti szemtermés 70%-os minőségi sullyal. Ezen a szomorú tapasztalatokon okulva, megragadjuk az alkalmat arra, hogy most, amidőn az őszi vetési időszak küszöbére léptünk, felhívjuk a gazdák figyelmét a korai vetés megejtésére, mely az erdélyi részekben már Szent István napja (aug. 20.) után az első esővel beindítható. S így az augusztus végén, szeptember elején megejtett búzavetés beesik abba a közbe, mely két nyarat mutat fel. Ez a sietség különösen is indokolható azért, hogy Erdély klímája ősszel a legtöbbször száraz jellegű. Igen gyakori eset, hogy augusztus végén a vetés beindítására alkalmas kiadós esőt kapunk, s azután nem borul többé be az ég október végéig, november elejéig, mint ez a legközelebbi múlt őszen, s ez előtt is igen gyakran megtörtént. — Az ily korai vetéstől a gazdák azzal az ellenvetéssel szoktak húzódozni, hogy szárba indul az ilyen korai vetés s télen kipusztul. Az olvasottabbja pedig azzal is okadatulja, hogy a korai vetést megtámadja a hesszeni légy. Sem egyiktől, sem a másiktól Erdélyben nem kell tartani. Nem indulhat szárba a korai vetés, ez a buza természetében és abban a körülményben rejlik, hogy olyan az őszi száraz jellegénél fogva, hogy nincsen is megadva az alkalom arra, hogy szárba induljon, ha talán egyik-másik évben arra hajlandóságot is mutatna. A hesszeni legyet pedig távollattija már szeptember elején beállani szokott lehülése a levegőnek, mely kisasszony napján (szeptember 8.) útra kelti a fecskét és a golyát.

Amikor a korai vetés szükségét hangoztatjuk, egyben arra intjük a gazdákat, nehogy a korai vetésnek abba a hibájába essenek, hogy elhírtelenkedjék azt és száraz földbe szórják el a magot. A korai vetésnek ugyanis az a leggyakoribb hibája, hogy nem várják be a talajnak azt az átázási fokát, mely az őszi vetések elengedhetetlen feltétele és az első felszint megáztató esőre elkezdi a vetést. Az ilyent nevezük felszárzba vetésnek. Ennek azután az a soha el nem maradó következménye, hogy ritkásan kel, mivel a kevés nedvesség szárára serkentette a magot, de annak további életfolyamára nem bír elég bőséggel, s így annak elkelését idézte elő. Erre vall a gazdáknak az a találó kifejezése, hogy „megkötődött a mag”.

Az idén épen a termés szorullszeműségénél fogva további figyelmeztetése a gazdasági egyletnek az, hogy vetés előtt tegyen a gazda csiráztatási próbát, mivel annak a búzának, melynek hektoliter sulya 70 kg., a legkedvezőbb esetben is csak 50%-a csiraképes. Ennélfogva tehát nemcsak az a károsodás éri a gazdát, hogy kétszer annyi vetőmagot kell használnia, hanem az is, hogy hiányos lesz az őszi vetése, s így már az ősszel megadja az alkalmat az elgyomosodásra.

Fel kell hívunk a figyelmet az idegi őszi vetésnél a csávázásra is, mivel a szorult szemű búza gyöngébb növénynek ad életet, mely, mint

ilyen, nehezebben veszi fel a harcot a parazitákkal, azoknak hamar áldozatul esik, ha nem gyámolítja a gazda támogató keze.

G. J.

Kényszerbérlet és földbirtokreform szemle.

Lapunk legutóbbi száma közölte a kényszerhaszonbér összegek hivatalból való beszedéséről szóló utasításokat. Ideje volt már a rendelkezéseket megtenni, mivel e téren is a legnagyobb foku rendezetlenséggel találkoztunk. Már a kényszerbérbeadási határozatok sem rendezték pontosan e kérdést. Nem követték egységes elvet, hanem majd mindennütt más és más az erre vonatkozó rendelkezés. Főleg a fizetési határidő nem volt egységes, sok helyt ez meg sem állapított, a behajlás módja pedig egyáltalán nem érintett.

Igy történt, hogy a neveltséges „bérösszegek” sok esetben nem fizetettek le, sőt vannak tavalyi hátralékok is.

Midőn e hivatalos utasításokat gazdátársaink figyelmébe ajánljuk, még csupán azt jegyezzük meg, hogy oly esetekben, midőn a kényszerbérlet határozat felebbezés alatt állván, még nem jogerős, tekintettel arra, hogy a községbeliek az ez évi termést már legnagyobb részében betakarították, azt javasolhatnók, hogy a kényszerhaszonbér összeg felvétele nyugtázásánál a „jogfenntartással” kifejezés irassék a nyugtába.

A kényszerbérletek tárgyában, kiadott új rendeletet szintén lapunk legutóbbi száma közölte. Kiváncsian várjuk, vajjon e rendelet végrehajtása a jövőre nézve orvosolni fogja-e, meg fogja-e szüntetni azt a számtalan sérelmet, melyet a folyó évben a gazdaközönség elszenvedett?

A múltira nézve ugyanis úgy áll a dolog, hogy e rendelet megpecsételi az eddigi sérelmeket, azáltal, hogy hivatkozva arra, hogy amúgy is időbelileg meghaladó dolgokkal áll szemben, a függő ügyeket ugyanazokhoz a fórumokhoz küldi vissza, melyek elsőfokon, helytelenül és szabálytalanul jártak el. Hogy a jövőre nézve a felebbezési jog miként rendeztetik, az nem tűnik ki tisztán a rendeletből. A „kényszerbérleti bizottság” megszüntetetik, egyébként azonban a lapunk 1. számában közölt 20393/A—1920. sz. rendelet nem módosítatik. Mindenesetre pontos szabályozást igényelne a felebbezés kérdése.

Az ez évi tapasztalatok után, midőn annyi szabálytalanság történt a kényszerbérlet eljárások rendjén, lehetetlenség, hogy még az „eső után köpenyeg” felebbezési jogtól is megfosztassék a gazdaközönség.

Az Erdélyi Gazda a fordítás 4. §-ához az Agrár Komité kolozsvári osztályának szóbeli, megszorító magyarázatát közli jegyzetben. A rendelet „iskolák”-ról szól, a jegyzet szerint „gazdasági iskolák” értendők. Szerintünk kétségtelenül, egyedül az eredeti szöveg lehet az irányadó, azt módosítani csak az azt kibocsátó miniszter illetékes.

Kiemeljük itten az agrárreform rendelet-törvények 4. cikkét, amely szerint a 200 kat. holdon aluli kisajátításhoz e cikkben jelzett feltételekkel agrárbizottság engedélyre szükséges, tehát azt a megyei bizottság nem határozhatja el, mert hatáskörén kívül esik, ez tehát a kényszerbérlet eljárásra is érvényes rendelkezés.

Megemlíthetjük, hogy az agrárreform igényjogosultjainak összeírása Erdélyszerte folyamatban van. Az erre vonatkozó utasításokat az Erdélyi Gazda 1. száma közölte. Ujból, és nyomatékosan felhívjuk gazdátársainkat arra, hogy eme, az egész kisajátításra döntő fontosságú műveletet kísérik figyelemmel és a kimutatásokat nézzék át, azon célból, hogy az azokba netalán illetéktelenül felvett, igényjogosultsággal nem bírók törlését szorgalmazhassák.

n. gy.

Ujabb feladatok.

Irta: Jakab László.

A második kérdést a mai állategészségügyi viszonyok teszik aktuálissá.

Az erdélyi gazdák immár huszadik éve ismerik a rendszeres állategészségügyi szolgálatot minden vonatkozásában. Tisztában vannak annak céljával és eszközeivel, tudják, hogy mit és miként lehet az állategészségügyi szolgálat útján elérni, ha az szakszerűen van szervezve és a szervezet működése megfelelően van ellenőrizve.

E tekintetben tehát nálunk kifejtett igényei vannak a gazdáknak, amiből engedni csak keveset lehet a nélkül, hogy az állatállományban fekvő nagy tőke kockázata ne lenne. Milliók forognak itt kockán, melyeknek megsemmistülése elsősorban ugyan az egyes gazdákat sújtja, végeredményében pedig közgazdasági veszedelmet jelent.

Erdélyben az állategészségügyi viszonyok rendezése egyike a legfontosabb közgazdasági feladatoknak s ennek keresztülvitele kiváló képzettségű, komoly és minden tekintetben kipróbált jellemű szakember utmutatása és közvetlen felügyelete mellett volna lehetséges.

Az 1900. évi XVII-ik magyar törvény alapján megszervezett állategészségügyi szakszolgálat a törvényt megelőző viszonyokhoz mérten nagy haladást jelentett és az ügy további fejlesztésére megadta az alapot, de a viszonyok megváltozása miatt erre már nem kerülhetett sor. Annyi azonban mégis történt, hogy a törvény alkalmazása rendjén felmerült hiányok a közreműködött szakemberek fegyelmettsége, kötelesség tudása, képzettsége és az ellenőrzés megbízhatósága útján nagyobb részt áthidaltattak.

Az ország állategészségügyi viszonyai tehát a hiányosnak bizonyult törvény dacára is javultak, ami azt bizonyítja, hogy az eredmény nem a törvény holt betüiből, hanem annak a viszonyokhoz mért szakszerű megbízható és egyöntetű alkalmazásából eredt. Hogy lehet-e a mai viszonyok között ilyen szakszolgálatot várni: azt nem tudom, de hogy Erdélyben az állati járványos betegségek szokatlan arányban szétterjedtek és igen nagy károsodást okoznak, azt nem csak a gazdák, hanem a városok fogyasztó közönsége is súlyosan érzi.

A hús és húskezesítmények, a tej és tejtermékek, valamint a baromfi és a tojás hiánya is erre a tarthatatlan állapotra vezethető vissza, melyek részben a nagymérvű elhullások, részben pedig a járványok nyomában járó forgalmi korlátozások következményei. Ezeket az okokat kell elhárítani, hogy az okozat megszünjék. Első sorban arra gondolunk, hogy olyan állategészségügyi szolgálatra volna szükség, a mely képes lenne a gazdák telemes veszteség

csökkenteni és az állatkereskedelmet a folyton ismétlődő forgalmi korlátozásoktól mentesíteni.

Milyen módon és milyen mérvben lehetne ezt a mai viszonyok között elérni, azt nem fejtegetem, a gazdák összetartása és szövetkezeten való tömörülése azonban nagyot lendíthetne az ügy rendezésének kérdésén.

Ha a külföldi példákat követve a megalkítandó szövetkezetek központjaiban egy-egy állatorvos nyérne alkalmazást, aki úgy az állattenyésztés fejlesztése, mint a szövetkezeti tagok állatállományának egészségügyi kezelése körül tanácsadóként a törvényszabta határok között aktív szerephez jutna, nagy fordulatot adna adhatna ennek az ügynek.

Egy szakember, aki az állattenyésztés minden ágában kellő ismeretekkel bír; — aki az állatkereskedelem összes törvényes feltételeit ismeri; — aki a felügyelete alá jutó szövetkezetek területének állatállománya körül felmerülő állatorvosi teendőket végezni képes; — aki tervszerűen kellő előrelátással a szükséges védő oltóanyagokat és gyógyító szérumokat közvetlenül a legjobb forrásokból szerezheti be; — aki a szövetkezet gazda tagjaival állandóan érintkezésben van és azoknak állandóan rendelkezésére áll; — aki a reá váró teendőket úgy ossza be, amiként azt a viszonyok kívánják; — aki a működése területén előforduló járványos betegségek forrásait, terjedésének különböző módjait kifürkészni képes; — aki szaktanácsaival e betegségek fellépésének esélyeit alkalmas módon csökkentheti s fellépésük esetén helyhez kötheti; — aki az állatok betegségeire szóló biztosítást eszközölheti és a károsodások egy részét a biztosító intézetekre háríthatja; — aki képességét és munkaerejét osztatlanul és kizárólag a szövetkezet érdekében megvédésére fordítja: működési területén olyan eredményeket érhet el, melyeknek nyomán mindenütt a jólét forrásai fakadnak.

Igy volnának létesíthetők az hamisítatlan és tulkapásoktól mentes kollektív társadalmi típusok. Ha több ezer kisebb gazdasági egység tömörül, egy cél felé halad, egy irányt követ és közös szükségletének kielégítésére összetett erővel törekszik, nem kell várnia másoknak alamiznaszerű segítségét, függetlenítheti magát a lomhán mozgó és sablonos rendszerbe szorított nagyobb egységtől s mind azt amire szüksége van, megszerezheti.

A vizezsepek páráként nyom nélkül tűnnek el, de ha folyókká egyesülnek, terhelt hajókat visznek országokon keresztül. Az egyenként elenyésző gazdasági erőket tehát a szövetkezetekben folyókká kell egyesíteni, melyek ily módon nemcsak a terhek bírására lesznek képesek, hanem a kultúra segítségével medreket vájnak maguknak s hasznos tevékenységükkel, békés munkálkodásukkal nem csak a maguk boldogulását, de az állam erejét is növelik a nélkül, hogy annak bármiben terhére lennének.

Apróbb közlemények.

Felhívás.

Az Erdélyi Gazdasági Egylet a mindössze két hónappal ezelőtt megindult újabb szervezkedése óta tevékeny működést fejtett ki úgy a gazdák laborának egyéges megszervezése, mint azok érdekében hathatós intenzív védelme

szükségének egyik látható jele az

amatott Stef Jenő és Társa könyvnyomdai műtőintézetben Cluj—Kolozsvár, Stada Regina Mária (Deák Ferencz utca) 2. szám.

E. G. E. memorandumuma, a bukaresti út, amelyek által a gazdákat ért különféle sérelmek orvoslása érdekében tett az elnökség lépéseket a bukaresti kormányköröknél.

A gazdatársadalom érdekében teendő minden lépésnek eredményességéhez az szükséges, hogy minden gazda azonosítsa magát az E. G. E. közérdekű működésével és az E. G. E. költségeihez anyagi erejéhez képest hozzájáruljon. Sikerre csak úgy vezethet az E. G. E. működése, ha minden gazda megteszi a magáét és a legkevesebb pedig az, hogy a vagyonához mért progressivitás arányában kiveszi részét az anyagi támogatásból és az E. G. E. tagsági díj kimén 10 koronát, továbbá az Agrár szakosztályi költségekhez való hozzájárulás címén birtokának minden holdja után még 1 koronát az E. G. E. címére beküld.

Ez összegek ellenértékéért az E. G. E. hivatalos lapját, az Erdélyi Gazdát, mely má egyetlen magyar gazdasági szaklapunk, megküldjük, megküldjük továbbá az Agrár szakosztály összes kiadmányait és részesítjük a gazdákat mindabban a támogatásban, melyet ma egyedül a szervezkedés nyújthat.

Az idei gyümölcsstermés és annak értékesítése. Erdély híres arról, hogy klímája mennyire kedvező a különféle gyümölcsök termesztésére. A gyümölcsstermesztés mindig igen fontos jövedelmi forrása volt Erdélynek. Az idej szokatlanul bő gyümölcsstermés a rosz valután is segíthetne, ha a vezető körök a vasuti szállítási és kiviteli nehézségeket elhárítanák. A híres erdélyi alma, ha nem kaphat utat a külföldi piacokra, épen úgy elkallódik, mint a szilva, melynek bő termését a szállítás nehézsége és a pálinkaifőzés nagy adója miatt sok helyen sertésekkel etetik.

Meghívó

az E. G. E. ig.-választmányi gyűlésére.

Az Erdélyi Gazdasági Egylet ig.-választmánya *folyó hó szeptember 13-án délután 1/2 4 órakor* saját helyiségében gyűlést tart, melyre a t. tagokat tisztelettel meghívja.

Tárgysorozat:

1. Jelentés az agrár-reform és egyéb tárgyú memorandumoknak az elnökség által a kormánynak történt átadásáról.
2. Az agrár-szakosztály jelentése.
3. Szövetkezeti ügyi program.
4. Titkári állás ügyében közgyűlési előterjesztés.
5. Tagsági díjak felemelése tárgyában közgyűlési előterjesztés.
6. Közgyűlés kitzuzése.
7. Tagok felvétele.
8. 1918. és 1919. évi zárszámadások.
9. Titkári előterjesztések.
10. Esetleges indítványok.

Kolozsvárt, 1920. szept. hó 1.

Dr. Jósika Gábor s. k.,
elnök.

Dr. Kemény József s. k.,
titkár.

* **Gazdák figyelmébe.** Az „Első magyar általános biztosító társaság” kolozsvári vezérképviselősege felhívja a gazdák figyelmét, hogy mezőgazdasági átalány-, épület- és ingóság-biztosításait az utóbbi időben történt rendkívül nagy értékemelkedéseknek megfelelően átalakítani, a többletértékeket utánbiztosítani el nem mulasszák. E nélkül az eselleges kártérítések-nél csak a régi értékek lehetnek az irányadók, ami a mai viszonyok között tetemes károsodást jelent.

A lapfelfügglő bizottság ellenőzése mellett

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ:

DR. SZÁDECZKY LAJOS.

A lap az Erdélyi Gazdasági Egylet tulajdona.

Censurat: G. Ratiu.

Földbirtokosoknak nélkülözhetetlen!

Erdély, Bánát és a többi csatolt magyar területekre vonatkozó

AGRÁR - REFORM rendelettvörvényeket

dr. gr. Bethlen Pál összeállításában magyar nyelven kiadta az Erdélyi Gazdasági Egylet Agrár-szakosztálya.

Kapható minden könyvkereskedésben és az Erdélyi Gazdasági Egylet titkári hivatalában.

A füzet ára 12 korona.

Minden magyar embernek olvasnia kell

„ERDÉLYI SZEMLE“-t

Erdély legrégebb szépirodalmi hetilapját.
Főmunkatársai: Dr. Márki S., Dr. Makkai S.,
Bethlenfalvy Pál, Reményik S.
Előfizetési ára 1 évre 250 K, 1/2 évre 125 K.

„Erdélyi Merkur“

pénzügyi, ipari és kereskedelmi szaklap.
Előfizetési ára 1 évre 200 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Str. J. Maniu 3.
(Szentegyház-u.)

Kolozsvári Takarékpénztár és Hitelbank r. t.

Kolozsvár, Mátyás király-tér 7. szám.
Befizetett alaptőkéje: 10,000,000 korona.
Egyéb alapjai: 8,800,000 korona.
Elfogad betéteket könyvecskékre, pénztárjegyekre, és folyószámlára legelőnyösebb kamatozás mellett.
Leszámlától váltókat, folyószámla kölcsönöket, vesz és elad értékpapírokat, előleget nyújt értékpapírokra, díjmentesen bevált szelvényeket és mindennemű bank és takarékpénztári ügyeket lebonnyolít.
Áruraktár: (Pályaudvar mellett) Daross-tér 3, Plók: Gy. I. szék

Jobb ispánt, vagy szerényebb igényű gazdatisztet keres december 1. belépésre báró Bánffy László marosgezsei gazdasága.
Cim: Báró Bánffy László Marosgezse.
U. p. Marosludas.